MIKC „Daugavpils Dizaina un mākslas vidusskola Saules skola”

Mācību priekšmets:
Vēsture un sociālās zinātnes I

Specialitātes:

- Fotogrāfs
- Vides dizainera asistents
- Interjera dizainera asistents
- Produktu dizainera asistents (Koks)
- Audiovizuālās komunikācijas dizainera asistents
- Apģērbu dizainera asistents
- Vizuālās mākslas speciālists
- Produktu dizainera asistents (Tekstils)
- Grafikas dizainera asistents

2.kurss

Inovatīva ekonomika

Inovatīvas ekonomikas pamati un attīstības iespējas Latvijā

Metodiskā izstrādne

Izstrādnes autors: **Tatjana Lamņova**

Daugavpils
2025

ANOTĀCIJA

VĀRDS UZVĀRDS: TATJANA LAMŅOVA

METODISKĀS IZSTRĀDNES NOSAUKUMS: Inovatīvas ekonomikas pamati un attīstības iespējas Latvijā

Sasniedzamais rezultāts: Izglītojamie izskaidro inovāciju nozīmi ekonomikā, analizē inovatīvu uzņēmējdarbības modeļu piemērus Latvijā un veido savu ideju konceptus, balstoties uz reāliem datiem un tendencēm.

Mērķauditorija (programmas nosaukums, kurss vai pedagogi): 2.kurss, specialitātes:

- Fotogrāfs
- Vides dizainera asistents
- Interjera dizainera asistents
- Produktu dizainera asistents (Koks)
- Audiovizuālās komunikācijas dizainera asistents
- Apģērbu dizainera asistents
- Vizuālās mākslas speciālists
- Produktu dizainera asistents (Tekstils)
- Grafikas dizainera asistents

Metodiskās izstrādnes praktiskais pielietojums: Stundu cikls, kas paredz izglītojamo iesaisti pētījumos, datu analīzē, uzņēmējdarbības ideju izstrādē un prezentēšanā.

Uzskates un citi mācību līdzekļi: Digitālās prezentācijas, Latvijas Bankas resursi, "Startup Latvia" portāls, mentoru intervijas, Canva, Excel

Metodiskās izstrādnes aktualitāte/novitāte: Tēma atbilst Eiropas Savienības un Latvijas attīstības prioritātēm, uzsverot uzņēmējdarbību, digitālo pratību un radošumu kā konkurētspējas faktorus.

SATURS

IEVADS **4**

1. INOVATĪVAS EKONOMIKAS TEORĒTISKAIS PAMATS **5**

1.1. Inovācijas jēdziens un veidi **5**

1.2. Inovācijas ekonomiskā nozīme un ietekme **6**

2. INOVATĪVA UZŅĒMĒJDARBĪBA LATVIJĀ – PIEREDZE UN IESPĒJAS **7**

2.1. Latvijas startup ekosistēma **7**

2.2. Uzņēmējdarbības ideju darbnīca **8**

SECINĀJUMI **9**

LITERATŪRAS SARAKSTS **10**

IEVADS

Mūsdienu ekonomikas attīstību lielā mērā nosaka spēja radīt un pielietot inovācijas. Šī metodiskā izstrādne vērsta uz inovatīvās domāšanas attīstīšanu sociālo zinību ietvaros, īpaši akcentējot Latvijas iespējas inovatīvā uzņēmējdarbībā. Inovācijas nav tikai tehnoloģiski jaunināj umi – tās ietver arī spēju domāt radoši, pielāgoties mainīgajai videi un saskatīt problēmās jaunas iespējas. Izglītojamo iepazīstināšana ar inovatīvās domāšanas principiem palīdz veidot izpratni par ekonomikas procesiem un attīsta prasmes, kas nepieciešamas nākotnes darba tirgū.

Metodiskā materiāla mērķis ir veicināt izglītojamo izpratni par to, kā inovācijas ietekmē uzņēmējdarbības attīstību, kā arī attīstīt viņu spēju analizēt, vērtēt un radīt jaunas idejas, balstoties uz aktuāliem piemēriem no Latvijas uzņēmējdarbības vides. Izstrādne piedāvā dažādus uzdevumus un aktivitātes, kas rosina kritisko domāšanu, sadarbību un problēmu risināšanu – kompetences, kas atbilst mācību pieejai "Skola2030" ietvaros.

Šis materiāls paredzēts kā atbalsts skolotājiem, kuri sociālo zinību stundās vēlas integrēt ar inovācijām un uzņēmējdarbību saistītas tēmas, veidojot sasaisti starp mācību saturu un reālo dzīvi Latvijā un pasaulē.

1. INOVATĪVAS EKONOMIKAS TEORĒTISKAIS PAMATS

1.1. Inovācijas jēdziens un veidi

Kas ir inovācija?

Inovācija ir jaunu ideju, produktu, pakalpojumu, procesu vai risinājumu ieviešana, kas uzlabo esošo situāciju un rada pievienoto vērtību.

Svarīgi: Inovācija nav tikai izgudrojums – tā ir idejas veiksmīga ieviešana praksē.

Inovāciju veidi pēc rakstura

1. **Tehnoloģiskās inovācijas**
   – Jauni vai būtiski uzlaboti tehniskie risinājumi, piemēram, jaunas iekārtas, digitālās tehnoloģijas, programmatūra.
   Piemērs: Pašbraucošas automašīnas, mākslīgais intelekts.
2. **Sociālās inovācijas**
   – Jauni risinājumi sabiedrības problēmām, kas uzlabo cilvēku dzīves kvalitāti.
   Piemērs: Kopienu atbalsta platformas, jauni veselības aprūpes modeļi.
3. **Organizatoriskās inovācijas**
   – Jaunas vadības metodes, darba organizācijas formas, uzņēmuma kultūras maiņa.
   Piemērs: Elastīgs darba laiks, attālināts darbs, plakanā vadības struktūra.

Inovāciju veidi pēc piemērošanas jomas

1. **Produktu inovācijas**
   – Jauni vai būtiski uzlaboti produkti vai pakalpojumi.
   Piemērs: Jauns viedtālrunis ar inovatīvām funkcijām.
2. **Procesu inovācijas**
   – Jauni vai efektīvāki ražošanas, piegādes vai pakalpojumu sniegšanas veidi.
   Piemērs: Automatizēta preču izsniegšana noliktavā.

Atceries:

Inovācijas virza ekonomikas attīstību, veicina konkurētspēju un uzlabo sabiedrības dzīvi.

1.2. **Inovācijas ekonomiskā nozīme un ietekme**

Kāpēc inovācijas ir svarīgas ekonomikai?

Inovācijas veicina izaugsmi, uzlabo konkurētspēju un palīdz risināt sabiedrības un uzņēmējdarbības problēmas. Tās ir būtisks instruments ilgtspējīgai attīstībai.

Inovācijas kā iekšzemes kopprodukta (IKP) pieauguma faktors

- **IKP** mēra valsts saražotās preces un pakalpojumus.
- Inovācijas veicina **jaunu produktu ražošanu**, **eksportu**, **efektīvāku darbu** un **jaunu nozaru attīstību**.
- Valstis, kuras iegulda inovācijās (piemēram, pētniecībā, tehnoloģijās), parasti piedzīvo **straujāku IKP pieaugumu**.

Piemērs: IKT (informācijas un komunikācijas tehnoloģiju) attīstība Latvijā veicina jaunu uzņēmumu rašanos un pievienoto vērtību ekonomikā.

Produktivitātes pieaugums un darba tirgus pārmaiņas

- **Produktivitāte** = cik daudz vērtības rada viens darbinieks vai uzņēmums noteiktā laikā.
- Inovācijas palīdz strādāt ātrāk, efektīvāk, ar mazāku resursu patēriņu.
- Rezultātā uzņēmumi var **ražot vairāk ar tiem pašiem vai mazākiem resursiem**.

Darba tirgus pārmaiņas:

- **Zūd daļa veco profesiju**, bet rodas jaunas (piemēram, mākslīgā intelekta speciālisti, datu analītiķi).
- Pieaug pieprasījums pēc **augsti kvalificēta un radoša darbaspēka**.
- Nepieciešamas **jaunas prasmes** – digitālās kompetences, sadarbība, problēmu risināšana.

Atceries:

Inovācijas nav tikai tehnoloģijas – tās maina to, kā strādājam, kā dzīvojam un kā attīstās valsts ekonomika!

2. INOVATĪVA UZŅĒMĒJDARBĪBA LATVIJĀ – PIEREDZE UN IESPĒJAS

2.1. Latvijas startup ekosistēma

Kas ir startup?

Startup jeb jaunuzņēmums ir inovatīvs, ātri augošs uzņēmums, kas bieži izmanto jaunās tehnoloģijas un meklē mērogojamu biznesa modeli.

Startupi parasti darbojas **globālajā tirgū**, ir elastīgi un pielāgojas pārmaiņām.

Latvijas startup piemēri – analīze

1. **Printful**
   – Drukas pēc pieprasījuma uzņēmums.
   – Bāzēts Rīgā, darbojas starptautiski (ASV, Spānija u.c.).
   – Nodrošina drukas, iepakošanas un piegādes pakalpojumus e-komercijas veikaliem.
   – **Inovācija:** automatizēta e-komercijas integrācija un globāla loģistika.
2. **Draugiem Group**
   – Dažādu uzņēmumu grupa (izcēlusies no sociālā tīkla "Draugiem.lv").
   – Veiksmīgi attīstījusi vairākus startupus (piemēram, **Mapon** – GPS risinājumi, **Istabai** – viedā mājas automatizācija).
   – **Inovācija:** jauni produkti un tehnoloģijas dažādās nozarēs.
3. **Sonarworks**
   – Audiotehnoloģiju uzņēmums no Rīgas.
   – Izstrādā programmatūru skaņas kalibrēšanai studijām un patērētājiem.
   – **Inovācija:** personalizēta skaņas tehnoloģija ar mākslīgā intelekta atbalstu.

Valsts un ES atbalsta mehānismi startupiem

- **Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA)**
  – Startup granti, akselerācijas programmas, inkubatori.
  – Konsultācijas par eksporta un inovāciju iespējām.
- **Altum**
  – Finanšu instrumenti: aizdevumi, garantijas, riska kapitāls.
  – Specializēti produkti jaunajiem un tehnoloģiju uzņēmumiem.
- **Eiropas Savienības fondi**
  – Pētniecības un attīstības (R&D) atbalsts.
  – Apmācību un digitālo prasmju attīstības programmas.
  – EIT Digital, Horizon Europe, Erasmus for Young Entrepreneurs u.c.

Atceries:

Latvija ir neliela, bet aktīva startup vide ar augstu potenciālu – veiksmīgi piemēri un atbalsts no valsts un ES palīdz idejām pārtapt globālos uzņēmumos!

2.2. Uzņēmējdarbības ideju darbnīca

Darba uzdevums: darbojoties grupā, izstrādāt **ideju inovatīvam produktam vai pakalpojumam**, kas būtu aktuāls Latvijas vai pasaules tirgū.

1. Idejas izstrāde

- Domājiet par sabiedrības problēmu vai vajadzību.
- Piedāvājiet risinājumu, kas būtu **jauns, uzlabots vai efektīvāks** nekā esošais.
- Jautājumi, kas palīdz:
    - Kas būtu jūsu produkts/pakalpojums?
    - Kam tas būtu noderīgs?
    - Kā tas atšķirtos no jau esošā?

2. Biznesa pamatelementu izstrāde

Katras grupas uzdevums – izstrādāt īsu biznesa plāna pamatu:

- **Izmaksas:**
    - Ražošanas vai izstrādes izmaksas
    - Mārketinga un darbības izmaksas
    - Pārdošanas cena
- **Mērķauditorija:**
    - Kas ir jūsu potenciālie klienti?
    - Kā viņi uzzinās par jūsu ideju?
- **Iespējamie riski:**
    - Kādas grūtības var rasties?
    - Kā plānojat tās risināt?

3. Digitālie rīki darbam:

- **Canva** – vizuāla prezentācija, logo, reklāmas maketi.
- **Excel / Google Sheets** – izmaksu aprēķini, ieņēmumu prognozes.
- **Google Forms** – vienkārša **tirgus izpēte**: nosūtiet anketu klasesbiedriem vai ģimenei.

4. Prezentācija (3–5 min)

Grupa iepazīstina ar savu ideju:

- Produkts / pakalpojums
- Mērķauditorija
- Kāda ir vērtība lietotājam?
- Kā izskatās prototips (Canva dizains)?
- Izmaksu un risku kopsavilkums

Atceries:

Inovatīva ideja = radošums + praktiskums + pielietojamība!

Secinājumi

Inovācijas mūsdienās ir viens no galvenajiem ekonomiskās attīstības virzītājspēkiem gan globālā, gan nacionālā mērogā. Tās ne tikai veido jaunu pievienoto vērtību ekonomikā, bet arī pārveido darba tirgu, uzņēmējdarbības vidi un sabiedrības vajadzības kopumā. Inovāciju spēja radīt reālu ietekmi izpaužas gan caur jauniem produktiem un pakalpojumiem, gan arī efektīvākiem procesiem, sabiedriskām iniciatīvām un vadības modeļiem.

Analizējot inovāciju veidus – tehnoloģiskās, sociālās, organizatoriskās, kā arī produktu un procesu inovācijas – kļūst skaidrs, ka inovācijas nav tikai tehnoloģiska attīstība. Tās ir cieši saistītas ar spēju domāt citādi, risināt problēmas un pielāgoties mainīgai pasaulei. Izglītojamo izpratne par šīm inovāciju formām veicina holistisku skatījumu uz uzņēmējdarbību un ekonomisko attīstību kopumā.

Inovāciju ietekme uz ekonomiku ir acīmredzama – tās sekmē iekšzemes kopprodukta (IKP) pieaugumu, uzlabo produktivitāti un veicina jaunu nozaru veidošanos. Vienlaikus inovācijas maina darba tirgu, pieprasot jaunus profesionāļus ar digitālām, radošām un uzņēmējspējīgām prasmēm. Šī tendence uzsver nepieciešamību izglītībā integrēt inovatīvās domāšanas attīstīšanu kā vienu no galvenajām kompetencēm.

Latvijas startup vide, neskatoties uz valsts nelielo mērogu, apliecina augstu potenciālu un radošumu. Tādu uzņēmumu kā **Printful**, **Draugiem Group** un **Sonarworks** piemēri uzskatāmi rāda, kā inovatīvas idejas var kļūt par starptautiski konkurētspējīgiem risinājumiem. Vienlaikus valsts un Eiropas Savienības atbalsta mehānismi sniedz jaunuzņēmumiem reālu iespēju augt un attīstīties, sekmējot jaunu tehnoloģiju, produktu un darba vietu rašanos.

Izglītojamo iesaiste uzņēmējdarbības ideju darbnīcā apliecina, ka praktiski uzdevumi, kuros tiek izmantoti digitālie rīki (Canva, Excel, Google Forms), ir efektīvs veids, kā attīstīt ne tikai radošumu, bet arī analītiskās un sadarbības prasmes. Izglitojamie, izstrādājot savas inovatīvās idejas, apgūst būtiskus uzņēmējdarbības pamatelementus – izmaksu aprēķinus, mērķauditorijas noteikšanu, risku izvērtējumu –, kas padara mācīšanos jēgpilnu un sasaistītu ar reālo dzīvi.

Kopumā var secināt, ka inovatīvās domāšanas attīstīšana sociālo zinību ietvaros ir ne tikai iespējama, bet arī nepieciešama, lai sagatavotu izglītojamus aktīvai un atbildīgai dalībai nākotnes sabiedrībā un ekonomikā. Izglītojamo spēja saprast inovāciju nozīmi, analizēt uzņēmējdarbības piemērus un radīt pašiem savus risinājumus liecina par to, ka jaunā paaudze ir gatava uzņemties iniciatīvu un būt par pārmaiņu veicinātājiem.

Literatūras saraksts

ALTUM. (2024). *Atbalsta programmas uzņēmējdarbībai*. https://www.altum.lv/

Austra, S., & Rungule, R. (2021). *Sociālās zinātnes 10. klasei* (1. daļa). Rīga: Zvaigzne ABC.

Biggs, J., & Collis, K. (1982). *Evaluating the Quality of Learning: The SOLO Taxonomy*. Academic Press.

Canva. (n.d.). *What is Canva?*. https://www.canva.com/

Draugiem Group. (n.d.). *Par mums*. https://www.draugiemgroup.com/

Eiropas Komisija. (2024). *Horizon Europe*. https://research-and-innovation.ec.europa.eu

Google. (n.d.). *Google Forms – Free Online Surveys for Personal Use*. https://www.google.com/forms/about/

Izglītības un zinātnes ministrija. (2024). *Vispārējās izglītības standarts. Sociālās zinātnes 10.–12. klasei*. https://www.viaa.gov.lv/lv/standarti-un-programmu-paraugi-vispareja-izglitiba

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA). (2024). *Inovāciju un uzņēmējdarbības atbalsta programmas*. https://www.liaa.gov.lv/

Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija. (2023). *Latvijas ekonomikas attīstības pārskats*. https://www.em.gov.lv/lv

Microsoft. (n.d.). *Excel for the web*. https://www.microsoft.com/en-us/microsoft-365/excel

OECD. (2023). *OECD Science, Technology and Innovation Outlook 2023*. Organisation for Economic Co-operation and Development. https://www.oecd.org/sti/

Printful. (n.d.). *About us*. https://www.printful.com/about

Rungule, R., & Austra, S. (2022). *Sociālās zinātnes 10. klasei* (2. daļa). Rīga: Zvaigzne ABC.

Sarma, I. (2023). *Sociālās zinātnes. 11. klase*. Rīga: Zvaigzne ABC.

Schumpeter, J. A. (1934/2008). *The Theory of Economic Development* (R. Opie, Trans.). Harvard University Press. (Oriģināldarbs publicēts 1934. gadā)

Sonarworks. (n.d.). *Company profile*. https://www.sonarworks.com/

Startup Latvia. (2024). *Startup ekosistēma Latvijā*. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra. https://startuplatvia.eu/

Vēbers, A., & Muižnieks, V. (2023). *Ekonomika un uzņēmējdarbība vidusskolai*. Rīga: RaKa.